

УДК 339.9

Ліфанова М. І.

*викладач кафедри міжнародних фінансів
та глобальної економіки ім.С.І. Юрія ТНЕУ*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ В ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

У статті досліджені сучасні тенденції та еволюція розвитку світової валютної системи в посткризовий період та визначені основні підходи до її реформування у зв'язку з глобальною економічною кризою.

Ключові слова: валютна система, валютна криза, золото-доларовий стандарт, валютні резерви.

Постановка проблеми. Сучасні міжнародні валютно-фінансові відносини відрізняються швидким розвитком, що перетворює дану систему у найбільш мобільне і динамічне утворення в структурі міжнародних економічних відносин. За таких умов головним призначенням світової валютної системи є регулювання сфери міжнародних розрахунків та валютних ринків для забезпечення сталого розвитку світової економіки.

Взагалі світова валютна система покликана виконувати дві функції: по-перше, створювати сприятливі умови для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці, а по-друге, виправляти реальні диспропорції, помічені в платіжних балансах, які впливають на відносини між валютами.

На жаль, сьогодні світова валютна система не виконує жодної з цих функцій, прикладом чого є світова валютно-фінансова криза.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку світової валютної системи досліджуються у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як В. Гурова, К. Сидоренка, Д. Кержковської, Г. Мироненка, І. Софіщенко, О. Черняк, С. Шаповалової, Г. Карамішева, М. Фрідманам та ін.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження проблемних аспектів та перспектив розвитку світової валютної системи в умовах посткризового періоду.

Відповідно до поставленої мети стаття покликана розглянути такі завдання:

1. Висвітлення історичних етапів формування світової валютної системи.
2. Окреслення основних підходів до реформування світової валютної системи в посткризовий період.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах інтеграції економіки різних країн валютна система відіграє все більш важливу та самостійну роль у світогосподарських зв'язках. Вона безпосередньо впливає на соціально-економічне становище країни, зокрема на зростання виробництва, експортно-імпорتنі операції, на інфляцію та ціни, заробітну плату тощо. Зростання ролі валютної системи змушує економічно розвинуті країни вдосконалювати інструменти регулювання валютної сфери на національному та міжнародному рівнях [6, с. 20].

Світова валютна система, по своїй суті, є сукупністю певних правил і законів, які регулюють діяльність центральних емісійних банків на зовнішніх валютних ринках. В процесі їх практичного застосування світова валютна система повинна забезпечити стабільний фундамент для довгострокового планування міжнародних торговельних відносин і всіляко сприяти викоріненню різного роду валютних обмежень та протекціоністських заходів з боку окремих країн та їх урядових органів.

Валютну систему можна розглядати з двох сторін. З одного боку, вона є об'єктивною реальністю, яка виникає з поглибленням економічних зв'язків між країнами. З іншого боку, ця об'єктивна реальність усвідомлюється і закріплюється в правових нормах, інститутах, міжнародних угодах. Іншими словами, валютна система є сукупність економічних відносин, пов'язаних з функціонуванням валюти, і форм їх організації.

У своєму розвитку світова валютна система до сучасного часу пройшла чотири етапи. Виділяють чотири світові валютні системи – Паризька (1867), Генуезька (1922), Бреттон-Вудська (1944) та Ямайська (1976). Кожна з них відповідала певному етапу розвитку світової економіки і міжнародних економічних відносин. Головна різниця між ними полягає в механізмі встановлення курсів валют і ролі золота в міжнародних розрахунках. Так, Паризька валютна система – це система з механізмом автоматичного коригування платіжних балансів на основі системи фіксованого стандарту. Поступово золотомонетний стандарт перестав відповідати потребам економіки, що призвело до його заміни золото-зливковим стандартом в рамках Генуезької світової валютної системи. Особливістю даної системи було те, що почали утворюватися валютні союзи та було започатковано процес реорганізації світової валютної системи в умовах геополітичних зрушень. Світова криза 20-х років ХХ ст. підірвала основи цієї системи, в результаті чого знизився валютний курс основних валют.

Новий виток в розвитку світової валютної системи почався з укладання Бреттон-Вудської угоди, яка закріпила золотодевізний стандарт та визнала долар США як найбільш стабільну валюту. Особливість даної валютної системи – ієрархічна цілісність світової економіки на основі глобального лідерства і системної підпорядкованості усіх держав країні-гегемону. Але нестача золота у кінцевому рахунку призвела до девальвації долара, скорочення золотовалютного запасу країни призвело до краху цієї системи.

Таблиця 1

Еволюція світової валютної системи

№	Назва валютної системи	Місце і час виникнення	Позитивні риси і переваги	Недоліки і причини краху
1	Паризька валютна система: золотий стандарт	Паризька конференція 1867 р	- стабільні валютні курси; - вільний перелив капіталу; - симетричне автоматичне вирівнювання платіжних дисбалансів; - сприятливі умови для економічного розвитку	- залежність цінової стабільності від видобутку золота; - введення валютних обмежень; - безробіття, скорочення

				доходів, інфляція
2	Генуезька валютна система: золото зливковий стандарт	Генуезька конференція 1922 р.	- вилучення з обороту золотих монет; - ліквідація дисбалансів зовнішніх розрахунків здійснювалася шляхом використання резервних валют	- процес стабілізації валют розтягся на ряд років, що створило умови для валютних війн; - методи валютної стабілізації визначили її хиткість
3	Бреттон-Вудська система: золото доларовий стандарт	Бреттон-Вудська конференція (США) 1944 р.	- встановлення офіційних курсів валют шляхом визначення їх золотого вмісту і твердої фіксації до долара; - збереження ролі золота як платіжного засобу та розрахункової одиниці у міжнародному обігу; - прирівнювання долара до золота на основі ринкової ціни на золото; - здійснення операцій купівлі-продажу золота лише на рівні центральних банків країн із заборонаю таких операцій для всіх інших суб'єктів; - центральні банки підтримували стабільний курс своєї валюти відносно валюти країни-лідера (долара США) в межах +/- 1 % за допомогою валютних інтервенцій; - зміна курсів валют здійснюється через механізми девальвації та ревальвації	- нестійкість та суперечності економіки; - посилення інфляції, яка негативно впливала на світові ціни та конкурентну здатність фірм, та заохочувала спекулятивні переміщення «гарячих» грошей; - нестабільність платіжних балансів; - невідповідність принципів Бреттон-Вудської валютної системи зміненому співвідношенню сил на світовій арені
4	Ямайська валютна система: паперового (доларового) стандарту	Кінгстонська конференція 1976р.	- скасовані офіційна ціна золота; - припинено розмін доларів на золото; - країнам надано право вибору будь-якого режиму валютного курсу	- посилення глобальних платіжних дисбалансів; - висока волатильність валютних курсів

Іншими причинами були нестабільність платіжних балансів окремих країн і вплив інфляційних процесів, неспроможність США забезпечити вільний розмін долара на золото, дезорганізуюча роль ТНК в валютній сфері тощо. Деюре, сучасна світова діюча валютна система - це Ямайська. В її рамках була

проведена офіційна демонетизація золота. Це система з вбудованим механізмом автоматичного коригування платіжних балансів, що базується на вільному плаванні валют. Однак де-факто сучасна світова валютна система ще дотепер базується «на уламках» Бреттон-Вудських угод, особливо в частині міжнародної інституційної структури.

На початку XXI століття економічний розвиток міжнародних валютних зумовлює протиріччя між різними групами країн. Основною причиною глобальної фінансово-економічної кризи стала відмова від золотовалютного стандарту в регулюванні міжнародних економічних відносин, яка спричинила масове необдумане кредитування, яке, в свою чергу, дестабілізувало світову економіку. Іншою причиною стала надмірна доларизація економіки промислово розвинутих країн світу [3, с. 238].

Через економічні негаразди більшість країн світу, чутливіші до нерівномірного розвитку міжнародних валютних відносин. Незважаючи на це долар США залишається провідною резервною валютою світу. Така ситуація пояснюється борговою кризою в єврозоні. Світовими лідерами по обсягу валютних резервів є Китай, Японія та Росія [5, с. 36]. Щодо юаню, то йому відповідно прогнозується велике майбутнє. Китай хоч і не робив офіційних заяв про надання юаню функцій резервної валюти, проте завдяки зростаючій ролі цієї країни в міжнародній торгівлі роль юаня у світі активно росте. Оцінка перспектив перетворення юаня на резервну валюту потребує перегляду ряду факторів. Зокрема, до найвагоміших можна віднести реформу валютного регулювання, емний внутрішній ринок, що забезпечується підвищенням купівельної спроможності населення, здешевленням імпорту та реформуванням структури експорту.

Позиції Китаю у міжнародній торгівлі та фінансах зумовлюють зростання його ваги у забезпеченні стабільності існуючої фінансової системи завдяки значній інтегрованості в систему світових фінансів. У 2011 р. центральний банк КНР підписав угоду з декількома центральними банками промислово розвинутих країн на загальну суму 600 млрд. юанів або 95 млрд. доларів, які

дають змогу торгувати без використання іноземної твердої валюти і цим зменшити можливість настання кризових явищ.

Висновки. Таким чином, одним із найбільших недоліків світової валютної системи є те, що вона не передбачає механізмів мінімізації наслідків кризових явищ, а покладені в її основу принципи формують залежність економічного стану країн від ситуації на міжнародному валютному ринку.

Список використаної літератури

1. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. Прогноз розвитку світової валютної системи до 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/097.htm
2. Кержковська Д. Проблеми і перспективи розвитку світової валютної системи в умовах глобальної економічної кризи / Д.Р. Кержковська // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 237-244.
3. Кравчук Н.Я. Дивергенція глобального розвитку: сучасна парадигма формування геофінансового простору / Н. Кравчук. – К.: Знання, 2012. - 782 с.
4. Мироненко Г. Чинники трансформації і перспективи збереження чинної світової валютно-фінансової системи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1746>
5. Черняк О. Проблеми і перспективи розвитку світової валютної системи в умовах глобальної економічної кризи / О.Черняк // Науковий вісник ЧДІЕУ. – № 1 (5). – 2010. – С. 34-36.
6. Шаповалова С. М. Спеціальні права запозичення як інструмент глобалізації економіки / С. М. Шаповалова, Г. М. Кармишева // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 9(111). – С. 17–23.

**ЛИФАНОВА М. И. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
МИРОВОЙ ВАЛЮТНОЙ СИСТЕМЫ В ПОСТКРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД**

В статье исследованы современные тенденции и эволюция развития мировой валютной системы в посткризисный период и определены основные подходы к ее реформированию в связи с глобальным экономическим кризисом.

Ключевые слова: валютная система, валютный кризис, золото-долларовый стандарт, валютные резервы.

**LIFANOVA M. I. PROBLEMS AND PROSPECTS OF WORLD
MONETARY SYSTEM IN POST-CRISIS PERIOD**

The article is devoted to the modern trends and the evolution of development of the world currency system in the post-crisis period and determined the main approaches to its reforming the global economic crisis.

Keywords: monetary system, currency crisis, gold-dollar standard, foreign exchange reserves.